

ПРОЛЕГОМЕНА ИСТРАЖИВАЧИМА ИСТОРИЈЕ ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Стефан Илић

Висока школа струковних студија &
„Академија фудбала“ Београд

УДК 655.535.4
796/799(091)

САЖЕТАК

Истина, проблеми, истраживање

Сваки истраживач историје се у трагању за истином често среће са тешкоћама методолошке природе.

До открића истине води веома сложен пут, који је код истраживача историје отежан и компликован, због низа препрека,

А шта је заправо истина и колика је данас потреба за њом, ко је жели и да ли постоји жеља да се сазна истина? Питање је без лаког одговора.

Са чиме се срећемо и шта су најчешћи проблеми у истраживању историје физичке културе? Шта нас то наводи да правимо превиде, пропусте и грешке?

1. Журба и брзина завршетка радова, када често суочени роковима, не одговоримо свим методолошким захтевима.
2. Олако преузимање података из радова других аутора, без довољно провере, верујући у њихову позданост, па уколико они нису тачни доводимо до мултиплицирања преузетих погрешних података, који на тај начин постају **погрешан секундаран извор** следећем истраживачу.
3. У истраживањима се понекад недовољно дистанцирамо у односу на своју нацију и веру, политику, па стога пренаглашавамо достигнућа припадника властитог народа.

Аутор за кореспонденцију
Стефан Илић
stefanilic@hotmail.com

4. Не поклањамо увек довољно пажње, занемарујемо или не узимамо у разматрање економске, политичке, историјске, културне и друге околности у којима се догађај збивао, њихово међусобно прожимање и утицај на истраживану појаву.
5. У истраживањима често изостављамо компаративно праћење развоја и достигнућа европских држава и Србије у свим сферама политичког, економског и културног живота.
6. Рецензирање стручних и научних радова олако прихватамо, веома често притиснути роковима аутора, па смо принуђени да недовољно студиозно оценимо понуђени рад.

Због тога се из наведених разлога залажемо за **опрезнију и сериознију приступ истраживању прошлости**, да би спречили грешке и непрецизности.

(Подсећање и претходне напомене)

Indocti discant et ament meminisse periti !

(Нека они који не знају уче, а онима који знају нека буде пријатно да се подсети)

1. ИСТИНА

Драг ми је Платон, али ми је истина дража.

(Аристотел - грчки филозоф (384-322. пне.)

Познато нам је да се сваки истраживач историје у трагању за истином веома често среће са бројним проблемима, а пре свега са тешкоћама методолошке природе. Од њиховог успешног решавања најчешће зависи научно откриће, исказано у ваљаној синтези обављеног истраживања, односно валидном научном резултату изучаваног проблема.

У овом есеју изложене су напомене о неким методолошким и другим потешкоћама, на које наилази сваки истраживач прошлости, најчешће спомињаним и најсуптилнијим, које би могле да послуже као подсетник у појединим фазама њиховог рада.

Знамо такође да је сложен пут до **открића истине** уопште, а код истраживача историје веома отежан и компликован, због низа препрека односно недоумица и дилема, превида и омашки.

О томе **Мирјана Грос**, историчарка из Загреба, пише у својој књизи „*Хисторијска знаност*“ (1976) износећи став да „*у модерним технолошко*

високо развијеним, политички и друштвено изванредно сложеним индустријским друштвима хисторичар стоји пред феноменом врло раширене незаинтересираниости, па чак и мржње према повијести.“

А шта је заправо истина? Колика је данас потреба за њом, ко је жели и да ли постоји жеља да се сазна истина? Одговори на ова питања могу се потражити и наћи у делима многих мислилаца од најранијих дана цивилизације.

Навешћемо неколико изабраних мисли за ову прилику:

Нобеловац ***Иво Андрић*** (1892-1975), српски и југословенски књижевник и дипломата Краљевине Југославије, 1961. године добио је Нобелову награду за књижевност са образложењем; „за епску снагу којом је обликовао теме и приказао судбине људи током историје своје земље“ дао је можда најпотпунији одговор:

„Само неук и неразумни људи могу да сматрају да је прошлост мртва и непролазним зидом заувек одвојена од садашњице.

Истина је напротив да је све оно што је некад човек мислио и осећао и радио нераскидиво уткано у оно што ми данас мислимо, осећамо и радимо.

Уносећи светлост научне истине у догађаје прошлости значи служити садашњости. (Знакови поред пута).

Умберто Еко (1932-2016), италијански писац, филозоф, естетичар, семиолог, теоретичар књижевности, есејист и историчар средњег века, ***упозоравао је на опасност од изречене истине, али да је вредна борба за истину.*** Рекао је још, не без разлога, да ***лудаци и деца увијек говоре истину.***

Жан-Пол Сартр (1905-1980), француски филозоф, романсијер, есејист и драмски писац, творац атеистичког егзистенцијализма изрекао је мисао: ***Интелектуалац може да прећути и пређе преко многих ствари, али када се тиче права човека и истине он мора да подигне свој глас.***

Џорџ Орвел, (1903-1950), енглески књижевник, стекао је славу романима, међу којима се посебно истичу „Животињска фарма“ и „1984-та“, критикама, политичким и књижевним радовима, рекао је: ***Постоји превише тајни. Истина ће нас увек ослободити. У свету где је све обмана (у време универзалних превара) - рећи истину је револуционарно дело.***

Георг Вилхелм Фридрих Хегел (1770-1831), немачки филозоф, представник филозофског покрета познатог под именом немачки идеализам. Говорио је да живимо у илузијама, те стога постоји страх од истине:

Људи не желе да сазнају истину, јер се боје да ће тиме срушити илузије. Осим тога, као да је упозорио да **борба за истину ствара непријатеље.**

Александер Дорин, Швајцарац српског порекла, данас се бори за истину у Швајцарској и другим земљама широм света, са неистинама које се шире о Србима и Србији. Тиме је стекао много непријатеља, али упркос претњи, малтретирању и хапшењу швајцарских власти Дорин и даље говори и пише о догађајима у Сребреници, покушавајући да истина о томе буде позната у читавом свету.

Петар II Петровић Његош (1813-1851) био је духовни и световни владар Црне Горе, један од највећих српских песника и филозофа, о истини је рекао: **Ој истино лоше ли си среће, сви те траже, а нико Те неће.**

Слично овој Његошевој мисли о истини говори и **једна немачка пословица: Истина је као света вода: свако је хвали, али нико не воли да му је у очи прскају.**

У филму **Рашомон** Акире Куросаве (1950), снимљеног по новели Р. Акутагаве, у коме више ликова приповеда исти догађај на свој начин. Прича говори о релативности и субјективности истине; тј како је ко видео и доживео догађај, при чему је занимљиво да свака верзија звучи уверљиво и показује колико је сложен пут до истине јер **Нико не види ствари како их други виде.**

Најновије о трагању за истином:

1.

Најновија истраживања у вези са веродостојношћу путовања **Марка Пола** и његовог боравка у Кини, описаног у књизи **Марко Поло Милион**, стављају под сумњу истинитост свега описаног у књизи. У бројној литератури записано је следеће;

„Марко Поло (1254 - 1324) је био венецијански трговац и истраживач који је, са оцем и стрицем био један од првих Европљана са запада који су путовали Путем свиле до Кине. Своја путовања Поло је хронолошки изложио у књизи „Милион“ (Путовања Марка Пола). Полови су у Кини живели 17 година пре него што су се вратили у Венецију. У поморској бици између Венеције и Ђенове, Марко је био ухваћен и одведен у затвор, где је своју књигу издиктирао Рустичелу да Пизи. Због свега овога, Марка Пола неки сматрају једним од највећих светских истраживача, док га неки скептичници пре виде као највећег светског приповедача прича“.

У ТВ емисији о истраживањима да ли је књига **Марко Поло Милион** написана на основу истинитих догађаја (октобар 2017) италијански историчар истиче да **нема откривених историјских извора који потврђују**

његов пут и боравак у Кини. Истраживач који се бави трагањем за истином рекао је: ***Сматрам да негде постоји зрнце истине... Зрнца истине воде до делимичне истине - све док се не открију докази.***

2.

У чланку ***„Историја коју знамо је лаж“*** (08.09.2017) износи се да Пири Реисова карта из 16. века приказује Антарктик без леда, а невероватно је прецизна (***Карта која изазива историју*** - реч је о карти света коју је саставио 1513. године османски адмирал Пири Реис).

„Око трећина карте је сачувана - приказује западне обале Европе, Северну Африку и обалу Бразила са невероватном тачношћу. Међутим, како карта направљена 1513. године на себи може да има континент откривен тек у 19. веку? И ако су Антарктик откриле цивилизације које су се појавиле 4.000 године пре нове ере, зашто нема ледених површина на карти?“

Карта без сумње није превара, јер је њена аутентичност виšekратно потврђена, а сам аутор Реис истиче да је нацртана према информацијама са старијих карта, графика и записа, од којих су многе копиране и преписиване изнова пре уништења Александријске библиотеке у Египту.

Карта Пирија Реиса свакако изазива сумње у то што заиста знамо о древним цивилизацијама и отвара могућност теорији да је нека заборављена древна цивилизација имала капацитет, способност, знање и технолошке могућности путовања до Антарктика и то све пре формирања леда, што је у потпуној супротности од онога што нас историја учи. Слојеви леда крију бројне тајне, а наводно су испод њега на Антарктику откривене рушевине древног града“.

Године 2002. цела ***екипа калифорнијске телевизије*** нестала је на том немилосрдном континенту. Иако тела нису пронађена, иза њих је остао чудновати траг - снимак и прича о античким рушевинама. Мисију су након тога спровели и амерички маринци. ***Археолог Џонатан Греј рекао је како морнарица намерно не објављује пронађени снимак.*** Закључује: ***Планета је огрезла у лажу (науци, култури, религији)***

* * *

На основу свега овде изнетог може се поставити питање: ***Шта је онда мисија интелектуалца, посебно истраживача историје, трагача за истином?***

Ако пођемо од става који је изрекао ***Жан Пол Сартр: да интелектуалац може да прећути и пређе преко многих ствари, али када се тиче права човека и истине он мора да подигне свој глас*** онда је наша дужност не само проналажење (откривање истине), већ и

доследна борба да она нађе своје место уместо неистина (случајних или намерних), јер је људско право да сваки човек сазна истину.

Чак и кад сам мањина од једног човека, истина је и даље истина, говорио је Махатма Ганди (1869-1948), један од оснивача савремене индијске државе и утицајан поборник ненасилног протеста на путу ка остварењу индијске револуције.

2. ПРОБЛЕМИ У ИСТРАЖИВАЊУ ИСТОРИЈЕ ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Са чиме се срећемо и шта су најчешћи проблеми у истраживању историје физичке културе? Шта нас то наводи да правимо превиде, пропусте и грешке? Шта понекад свесно или несвесно учинимо погрешно, упркос томе што знамо шта је потребно урадити? Сва ова питања свако од нас често себи поставља, али да покушамо да одговоре на њих потражимо у овом подсећању, при чему она ниса поређана по важности и значају, јер је свако од њих и важно и значајно.

1. Журба и брзина завршетка наших финалних радова, када у недостатку времена често суочени роковима, свесно не одговоримо свим методолошким захтевима за израду квалитетног научног рада. У тим случајевима научни радови губе на значају, а често се у њима нађу недопустиве методолошке и друге грешке. Не журити - завршити квалитетно - па објавити.
2. Олако преузимање података из радова других аутора (саопштења, књиге, монографије), често без довољно провере, верујући у њихову позданост, па уколико они нису тачни то доводи до мултиплицирања преузетих погрешних података о одређеним појавама из прошлости, који на тај начин постају **погрешан секундаран извор** следећем истраживачу. Због тога се мора непрекидно проверавати сваки тако преузети извор. Навешћемо неколико таквих примера:

Пример 1. - **Петар Предраговић** био је први дипломирани учитељ гимнастике у Кнежевини Србији (1862), учитељ гимнастике у Гимназији и Учитељској школи у Крагујевцу од 1871. године, руководилац *Курсева за наставу гимнастике учитељима основних школа* (1872, и 1873. године) и аутор првог приручника *Кратка упутства за предавање гимнастике у основним школама* (1873). У *Споменици Гимназије у Крагујевцу* (1833-1933) наведено је да је **гимнастику предавао Петар Предраговић - бивши поштар**. Писци Споменице нису знали ове податке, али су прочитали у

персоналном досијеу да је радио у Пошти у Београду (у очекивању наставничке службе).

Пример 2. - **Никодије Трујић** (*Физичка култура у школама Србије у 19. веку, 1976*) навео је да је у школама Србије уведена „**италијанска гимнастика**“. Увидом у коришћене изворе утврђено је да је грешка настала због ауторовог непознавања европских система гимнастике, као и лоше прочитаног ћириличног записа „*Игијенска*“, што је у то време био назив за „*шведску - хигијенску гимнастику*“.

Пример 3. - **Стева Тодоровић**, академски сликар по доласку из Беча (1857) окупио је 16 ученика Лицеја и уз одобрење власти отворио **Сликарску школу**, у којој их је подучавао сликарству, певању, мачевању и организовао им је физичко вежбање. Школа је радила три године. Међутим у више публикација из области физичке културе написано је да је Тодоровић основао **Прво српско друштво за гимнастику и борење** иако ни у једном историјском извору није тако забележено, па чак ни у његовој Аутобиографији. Извор овакве интерпретације се налази у чланку „*Поводом 100-годишњице физичког васпитања у Србији*“ (*Физичка култура 7-8, Београд 1957*).

Пример 4. - **Дивизијски генерал Светомир Ђукић**, један од оснивача Српског олимпијског клуба (1910) и његов директор, члан Међународног олимпијског комитета (1912-1948) и Југословенског олимпијског комитета (1919-1941), проглашен је за ратног злочинца у дневном листу Политика - јула 1945. године, без судског процеса. Међутим, утврђено је да га нема у списковима ратних злочинаца Београда, Србије и Југославије. Нажалост, у то време то је био начин „обрачуна“ тадашњих власти са неистомишљеницима и противницима новог режима. Генерал Ђукић је рехабилитован 1990. године.

Др Никифоров, директор је Историјског института у Москви 12 година, на занимљив начин говори о проблему када се довољно не користе историјски извори и каже:

„Историја је као фудбал, сви мисле да се разумеју у њу. За изучавање и писање историје најважнији су документи. Озбиљни историчари се баве тражењем важних докумената, док је публицистима најважније да направе по свом рецепту интересантну причу. Такве књиге једног дана неко може да схвати и озбиљно, па да се у својим радовима позива на њих. Да би се избегло то шарлатанство, најважније је да се што пре отварају архиве.“

1. У својим истраживањима понекад се недовољно дистанцирамо у односу на своју нацију и веру, политику (тренутне друштвене односе), па се стога пренаглашавају достигнућа припадника свог народа, а занемарују или умањују достигнућа припадника осталих народа. Пример Светомира Ђукића и Фрање Бучара у Енциклопедији физичке културе, припреманој и штампаној у Загребу 1957/58.
2. Често не поклањамо довољно пажње, занемарујемо или чак не узимамо у разматрање економске, политичке, историјске, културне и друге околности у којима се догађај збивао, њихово међусобно прожимање и утицај на истраживану појаву. Због тога ни закључци таквих радова не могу да имају одговарајућу научну вредност. (Србија под Турцима, Кнежевина и Краљевина Србија, Краљевина СХС и Краљевина Југославија).

У том смислу ни појава и развој Соколства није довољно истраживана у околностима коначно ослобођене Кнежевине Србије (1878), па се понекад превише упрошћено објашњава сукоб између присталица прихватања соколске идеје и свесловенског уједињења и са друге стране тежње другог дела следбеника гимнастичког покрета за обнављањем историјских вредности српског народа на основама традиције и културе достигнуте у њеној прошлости кроз ове форме телесног вежбања.

3. У нашим истраживањима често изостављамо компаративно праћење развоја и достигнућа европских држава и Србије у свим сферама политичког, економског и културног живота. При томе губимо из вида развој европских земаља од 15. века, у периоду хуманизма и ренесансе, као и колонијалијалног богађења које је доводило до њиховог бржег економског, а тиме и културног развоја, чиме су остваривали и остале њихове предности. За то време Србија је у то време изгубила своју државу и била под окупацијом Турске више стотина година, чиме је заустављена у свим облицима њеног развоја.

Стога је на пример разумљиво што је у Данској 1829. године отворена школа за наставнице гимнастике, док се у полувазалној Кнежевини Србији 1833. године отвара тек прва средња школа, односно Гимназија у Крагујевцу.

4. Рецензирање стручних и научних радова колегијално и олако прихватамо, веома често притиснути роковима аутора, па смо принуђени да недовољно студиозно оценимо понуђени рад. Стога нам се дешава да напишемо позитивне рецензије и оним радовима у којима има крупнијих омашки или грешака, што нас доводи у

позицију саучесника и „коаутора“ радова који такве оцене не заслужују.

* * *

Због тога се из наведених разлога залажемо за **опрезнији и сериознији приступ истраживању прошлости**, да би спречили омашке и грешке, (случајне, подсвесне или намерне), које воде неистинитом приказивању догађаја (делимично или у целини) или непрецизности у оценама доприноса значајних личности у области физичке културе.

* * *

Наш велики научник **Никола Тесла** оставио нам је, поред непроцењивог доприноса у науци и **поруку о истини**, коју морамо веома пажљиво да читамо и о њој размишљамо да бисмо је у потпуности схватили и разумели:

„Дар менталне енергије долази од Бога, врхунског бића и ако ми концентришемо наше мисли о тој истини постајемо складни са овом великом моћи. Моја мајка ме је научила да треба сву истину тражити у Библији“.

Примљено 05.09.2017.

Одобрено за штампу 03.10.2017.